

همکاری نظامی ترکیه و کویت / موازنه مقابل عربستان

همکاری نظامی ترکیه و کویت اگر چه نوعی موازنه سازی مقابل عربستان و متحدانش چون بحرین و امارات را در نظر دارد اما دلالت‌های امنیتی برای ایران نیز دارد و به امنیت منطقه نیز کمکی نمی‌کند.

به گزارش آران نیوز: سایت تحلیلی لوبلاگ آمریکا در تحلیلی به بررسی همکاری نظامی ترکیه و کویت پرداخته است. این تحلیل به قلم «جواد حیران نیا» پژوهشگر مسائل خاورمیانه و «سمیه خماریا» روزنامه نگار و محقق مطالعات خلیج فارس به نگارش درآمده است.

در روزهای اخیر مقامات کویت و ترکیه به عنوان یک عضو ناتو طرح دفاعی مشترکی را با هدف گسترش همکاری‌های نظامی میان دو کشور را برای سال 2019 امضا کردند.

این طرح بدنبال انتقال تجارب و آگاهی‌های مشترک دو کشور با هدف گسترش همکاری‌های نظامی است.

روابط دو جانبه میان دو کشور طی چند سال گذشته با انعقاد قراردادهای و موافقت‌نامه‌هایی در حوزه‌های اقتصادی، تجاری، دفاعی و مسائل سیاسی تقویت شده است.

سال گذشته رجب طیب اردوغان در سفر به کویت و دیدار رسمی با امیر کویت شیخ صباح احمد جابر صباح در ارتباط با تقویت پیوندهای اقتصادی و روابط دوجانبه میان دو کشور به علاوه مسائل منطقه به گفتگو پرداخت و در حضور رهبران دو کشور، نمایندگان آن‌ها تفاهم‌نامه تقویت سرمایه‌گذاری‌های مستقیم و همکاری‌ها در حوزه علوم و تکنولوژی را امضا کردند.

به نظر می‌رسد طرفین به سودمند بودن تداوم همکاری اعتقاد داشتند و اکنون این همکاری به سطح همکاری نظامی مشترک ارتقا پیدا کرده است.

در واقع همکاری نظامی بین دو کشور از سال 2013 و متعاقب امضای توافقنامه همکاری شروع شده و با امضای توافق کنونی شکل جدی تری به خود گرفته است.

سران کویت و ترکیه همچنین در مذاکرات سال گذشته خود در ارتباط با بحران روابط قطر و برخی کشورهای عربی به محوریت سعودی به گفتگو پرداختند و خواستار حل مسالمت‌آمیز این مناقشه شدند. امیر کویت در آن دیدار گفته بود تحریم قطر از سوی عربستان، می‌تواند منطقه را به سوی بحران سوق دهد.

این اتفاق پس از آن صورت می‌گیرد که ترکیه و کویت هر کدام با عربستان سعودی دچار تنش شده اند و شرایط کنونی اقتضا می‌کند که کویت و ترکیه به یکدیگر نزدیک شوند. توافق مذکور نیز اندکی پس از سفر اخیر «محمد بن سلمان» به کویت که بی‌نتیجه توصیف شده، امضا شده است و در نوع خود حاوی معانی دیپلماتیک و نظامی خاص است.

عربستان و کویت علیرغم روابط خوبی که با یکدیگر دارند اما دارای اختلافاتی هستند. این اختلاف درخصوص نزاع بر سر منطقه بیطرف است. این منطقه مساحتی بالغ بر 5700 کیلومتر مربع است و خط تقسیم آن از شمال شهر الخفجی آغاز می‌شود و به شکل مستقیم تا سمت غرب ادامه دارد.

کویت با از سرگیری استخراج نفت از منطقه بیطرف بدون به رسمیت شناختن آن مخالف است و خواستار این است که این منطقه به عنوان منطقه تحت حاکمیت کویت به رسمیت شناخته شود.

اما چه عواملی باعث می‌شود تا کویت و ترکیه به یکدیگر نزدیک شوند؟

کویت به این نتیجه رسیده است که عربستان سعودی دوست بزرگ کشورهای حاشیه خلیج فارس نیست بلکه به یک امر و نهی کننده تبدیل شده است و دخالت در امور داخلی کشورهای حاشیه خلیج فارس به یک امر عادی برای ریاض تبدیل شده است.

کویت می‌داند اقدامی که عربستان و متحدانش امارات و بحرین با قطر کردند را ممکن است با کویت و عمان تکرار کنند. در واقع آنچه باعث شد تا قطر به اشغال نظامی عربستان، بحرین و امارات در نیاید مقاومت و رایزنی کویت و عمان بود.

بر همین اساس کویت به دنبال ایجاد موازنه ای مقابل این سه کشور است. اگر چه کویت روابط نظامی و امنیتی خود با آمریکا را دارد اما خوب می‌داند که آمریکا برای فروش امنیت به کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس چون عربستان مدام تو سری می‌زند و بیان می‌کند که اگر آمریکا نباشد این کشورها نیز دوام زیادی ندارند.

روابط کویت و ترکیه از حوزه های مختلف تجاری و اقتصادی شروع شده و به حوزه نظامی و امنیتی نیز سرایت (spill over) کرده است. این موضوع یادآور تسری همکاری از حوزه های نرم (soft) به حوزه های سخت (hard) در دیدگاه کارکردگرایان (functionalism) است. محرکه این سرایت کارکردی، وابستگی متقابل (interdependency) منافع میان دو کشور است. ترکیه می‌تواند از طریق نزدیکی به کویت به منابع جدید انرژی دست یابد و کویت نیز می‌تواند با خلق سرمایه گذاری های توسعه ای و فراهم کردن زمینه همکاری اقتصادی، امنیتی و سیاسی متنوع از توانمندی های مطلق ترکیه در این زمینه استفاده کند و از این طریق روابط دو کشور کامل می‌شود.

از سوی دیگر ترکیه و کویت درخصوص بعضی مسائل همچون پرونده عراق، منافع استراتژیک دارند. به عنوان مثال هر دو کشور خواهان مقابله با نفوذ روزافزون ایران شیعه در عراق و مهار بحران های موجود در عراق هستند که اهمیت بسیاری برای امنیت ملی کویت و ترکیه دارد.

همچنین هر دو کشور خواهان ایجاد موازنه مقابل عربستان هستند. ترکیه خواهان مهار ائتلاف عربستان، امارات، بحرین و حتی مصر است که رویکردی ضد اخوانی دارند. بر همین اساس موازنه ای متشکل از ترکیه، قطر و کویت می تواند در مقابل این بلوک توازن ایجاد کند.

اینکه همکاری کویت و ترکیه بتواند به امنیت بیشتر منطقه کمک کند جای تردید وجود دارد. در حال حاضر در سایه حضور ترامپ رقابتهای منطقه ای برای خرید تسلیحات بیشتر از قبل شده است. معمای امنیتی حاکم بر کشورهای منطقه خلیج فارس در حال حاضر باعث شده تا کشورهای این منطقه علاوه بر موازنه درون ز (internal balancing) در قالب خرید تسلیحاتی روی به ایجاد موازنه بیرون ز (external balancing) نیز روی بیاورند. از اینرو شاهد افزایش همکاری های نظامی و امنیتی دو جانبه و چند جانبه میان کشورهای حاشیه خلیج فارس هستیم. تشکیل ناتوی عربی که توسط واشنگتن مطرح شده از این منظر قابل تحلیل است.

باید توجه داشت که امنیت در این منطقه از رهگذر مشارکت همه کشورهای عضو منطقه حاصل خواهد شد. اگرچه در زمان کنونی بسیار ایده آل خواهد بود که بتوان بر نظمی با مشارکت همه کشورهای حاشیه خلیج فارس و بدون مداخله کشورهای فرامنطقه ای سخن راند ولی نظم مطلوب و پایدار نظمی بدون مداخله خارجی خواهد بود.

تحقق چنین نظمی از طریق گذار از ذهنیت بازی با حاصل جمع جبری صفر به نوعی بازی با حاصل جمع جبری متغیر حاصل خواهد شد که در آن منطق «موازنه قوا» حاکم نباشد و سه قدرت منطقه یعنی ایران و عراق و عربستان تهدیدی علیه یکدیگر نباشند. تحولات کنونی منطقه نشان می دهد کنشهای منطقه نتوانسته اند ذهنیتی فراگیر و غیرایدئولوژیک و گفتمانی هویتی فراملی، فراگیر و متکثر ایجاد کنند.